

זכרונות מהמלחמה

דוד קליין

1922-2006

1944 האמלג איזט יאני יוצט לען
שהצבא שלי שייך זיך בסורה בשם
אנצוק האגידו יום כל אשכנזי
אזכור קיטור צה הונד מילי אוצקוס
כי ממתי אמן עסק מילי הונד
עמם משהו אטל עשור כפי מה
אזכור זהם הבית שהיני אבוס
באזכור יושם אשורו ביה הנה
היני בשם פויעל כופולן הנה בצוק
באזכור שלי בני עש עניני
אזכור באורה העום הו מונ
אזכור אונד אזכור קיטור צה פהי מה
עשורם עשורם אבוס שלי נאשכנזי
אזכור מאובן אבוס עמם עניני
אזכור אבוס ממני אבוס עניני
אזכור פוקטור אבוס שלי הו הוסטוס
אזכור עניני עכבא אבוס
אזכור אבוס אבוס אבוס

במשך שנים רבות סיפר אבא בעל פה את סיפור הגבורה של הצלת יהודים בהונגריה במלחמת העולם השנייה. בשנת 2003 הוא החל לכתוב את הזכרונות שלו. הספרון יצא לאור בגירסה מצומצמת וחולק לבני המשפחה ביום הולדתו ה-81. גירסה מעודכנת זו יוצאת לאור ב-2006, בגילוי המצבה ביום השלושים למותו.

- א. הנסיעה לקישורדו
- ב. המחזרת בבודפשט
- ג. התחזות לפשיסטים
- ד. בבית המעצר
- ה. הבריחה והשיחרור

היהודים למחנות ההשמדה ולחסל אותם
כפי שעשו במדינות שאותם הם כבשו קודם.

בתחילת חודש יוני נודע למשפחתנו כי האח
של אבי, דוד וילמוש, הועבר יחד עם כל
בני משפחתו מהעיירה מנדוק לעיר קישורדה
ושאין להם מזון לאכול.

הייתי אז בן 22 וחשבתי איך להצילם.
לשומר הבית שלנו היה חתן בן גילי ששמו
היה רודולף פורגוש. נפגשתי איתו והצעתי

א.הנסיעה לקישורדו

לאבא שלי קראו משה ולאמא שלי קראו
חנה. היינו ארבעה אחים ואחות אחת. גרנו
בעיר אויפשט הסמוכה לבודפשט בירת
הונגריה. הבית שלנו היה לא רחוק מהבניין
של העירייה.

בחודש מארס 1944 לאחר שהנאצים שלטו
כבר ברוב ארצות אירופה הם כבשו גם את
את הונגריה. תוכניתם הייתה לשלוח את

לו תשלום כספי כדי שיעזור לי. הוא הסכים
לנסוע איתי לקירשוודו ולתת לי את
המסמכים שלו עם תמונותיו שהיו דומות
מאד לשלי.

בתאריך 6.6.44 עלינו מוקדם בבוקר
לרכבת הנוסעת מבודפשט לקישוורדו.
כותרות העיתונים באותו יום בישרו שהחלה
הפלישה של אמריקה ואנגליה לאירופה.

בתחנת הרכבת ראינו שוטרים הונגרים
שעלו לרכבת לבדוק האם בין הנוסעים

נמצאים יהודים. פורגש נבהל מאד ודרש
ממני שאחזיר את הניירות שלו. עניתי כי
בשום אופן אני לא אחזיר לו אותם.

הצעתי שנפרד בנסיעה והוא יעבור קדימה
ואני אעבור לצד האחורי של הרכבת. למזלנו
השוטרים לא גילו שהניירות של שנינו הם
בעלי אותו שם.

כשהגעתי לקישווארדו ראיתי בשוק יהודי
אחד עם סמל צהוב שהיה ככל הנראה
בעבודת כפיה. ניגשתי אליו ושאלתי אותו

האם הוא מכיר או שמע משהו על דוד
וילמוש. הוא ענה שהוא מכיר אותו ושיש
באזור חנות של נוצרים שהם ידידים שלהם
והמליץ לי לשאול אותם האם הם יודעים מה
עלה בגורלם.

ניגשתי לחנות ושם אמרו לי כי לפני יומיים
לקחו אותם ברכבת והובילו אותם אל מחוץ
לגבולות המדינה. לצערי אחרתי את הדוד
והדודה ושני ילדיהם ולא הצלחתי להציל
אותם. לקחו אותם למחנה ההשמדה

באשוויץ 2 הילדים והאמא מוני נספו
בשואה. דוד וילמוש ניצל וחזר מהמחנה עלה
אחר כך לישראל והתחתן עם בשקה שהייתה
האחות של מוני.

ב.המחתרת בבודפשט

למדתי בנסיעה זו, כי קיימת אפשרות להציל יהודים באמצעות זיוף מסמכים. חשבתי איך להציל בדרך זו את משפחתי. דיברתי עם אבא שלי משה זכרונו לברכה וניסיתי לשכנע אותו לעשות כך. לצערי, ההורים שלי האמינו לגרמנים שמדובר במעצרים לצורך עבודות כפיה.

אבי אמר שהם כבר מבוגרים וזקנים ולא מתאים להם לחיות בזהות בדויה. אחי הצעיר

ישעיהו הלך גם הוא בדרך של זיוף מסמכים. אחי נפתלי נשאר עם ההורים שלי שנלקחו אחר כך עם יחד אחותי נלי והתינוק שלה פינחס למחנה ההשמדה באושוויץ. אחי הבכור אלכס עזב את הונגריה עוד לפני המלחמה.

נסעתי לבודפשט ושכרתי שם חדר לא מרוהט לכמה ימים וישנתי בו על הרצפה. התחלתי לחפש את ריכוזי יהודים בעיר. עברתי בבניין של ועד הקהילה שם נודע לי

על קבוצה של נוער ציוני מכל הפלגים
הנמצאים ברחוב ואדס. הם היו כמה מפלגות
ציוניות שפעלו יחד. התחברתי במיוחד
לקבוצה של הנוער הציוני. עשינו את כל
המאמצים להציל כמה שיותר יהודים. עם
מסמכים מזויפים בעלי שמות נוצריים. בדרך
זו מסרנו מסמכים לאלפי יהודים אשר רצו
להסתתר.

ההונגרים נתנו לכל מדינה מהארצות
הניטראליות רשות להוציא מסמכים שנקראו

מסמכי הגנה. למחזיקים במסמכים אלו לא
יחול הגירוש. על סמך מסמך זה זייפנו אלפי
מסמכים. לאט לאט נודע ליהודים שהסתתרו
שהמשרד שלנו מספק ניירות שיכולים
להציל אותם. יום יום כתבו אלינו עשרות
יהודים שרצו לקבל את המסמכים.

השלטונות הרגישו שמתנהל משהו חשוד
במשרד שלנו. באחד מימי ראשון בבוקר הם
נכנסו למשרד שלנו שהיה דירה של 3
חדרים. הייתי באותו זמן במטבח. כשהם

נכנסו לדירה, יצאתי דרך הדלת של המטבח ועליתי בחדר המדרגות האחוריות לקומה השלישית וראיתי שלט של רופא שיניים. נכנסתי שם בתור לקוח ולמזלי היה שם תור ולכן לא הייתי חייב להכנס לרופא. אחרי חצי שעה יצאתי לרחוב בלי לפגוש את רופא השיניים ואת השוטרים. ירדתי למטה כאחד מדיירי הבית.

ג. התחזות לפשיסטים

ב 15.10.44 מנהיג הונגריה הורטי הציע שהונגריה תיכנע לארצות המערב. אך באותו יום מנהיג הנאצים בהונגריה סאלשי התנגד והחליט שהונגריה לא תיכנע וחיימש את החיילים שלו. בנאום רדיו הבטיח שיגן על הונגריה מהמערב.

הנאצים סגרו באותו יום את כל הבתים שהיו בהם יהודים. הם היו לגמרי בידיהם. בכניסה לכל בית כזה הם שמו סימן מגן דויד

שיאפשר לזהות מבחון כי מדובר בבית
שגרים בו יהודים. יהודי בשם לפלר לוצי בא
אלי עם רעיון שנתחפש לפסישטים הונגרים
ולמשטרה נאצית המכונה S.S. אחד
החברים בקבוצה היה טיבור רוזנבאום
טיבור שהיה הבן של הרב מקישוורדו. הוא
היה בעל תושיה רבה ומרץ שהשפיע רבות
על הקבוצה. כששאלתי אותו למה הוא לא
מפחד, הוא ענה לי שאין לו מה להפסיד וכל
מה שהיה לו להפסיד הוא כבר איבד כי
משפחתו נספתה בשואה.

התוכנית של לפלר הייתה להגיע עם
המסמכים וצווי המעצר המזויפים לבתים
בהם עצורים היהודים ולבקש משומר הבית
להסגיר אותם אלינו.

שתי האחיות של אמא שלי ומשפחתם היו
עצורים בבתים האלו. תכננו להציל אותם
על פי תוכנית הזו. מאחר והייתי רגיל
לבוא לבקר אצלם שומר הבית כבר הכיר

אותי ולכן לא יכולתי להיכנס לבית מחופש
לפשיסט.

חיכיתי ברחוב והקבוצה המחופשת נכנסה לבית
בלעדי. הם ביקשו מהשומר להוציא אותם
מהדירה שלהם. דודה שלי לנקה התנגדה
נמרצות ללכת למעצר וביקשה מהשומר שייקח
אותם למשטרה אשר הייתה בסביבה.

הסיבה לבקשתה הייתה כי באותה תקופה הגיעו
הידיעות שהגרמנים כבר מפסידים והמשטרה

ההונגרית התייחסה בפחות רצינות למאסר
יהודים.

רוזנבאום רצה לתת לה רמז שהם רק מתחזים
לפשיסטים ודרך לה כמה פעמים על הרגל. כך
היא התחילה להבין שמדובר לא במעצר אמיתי.
השומר מסר אותם לקבוצה שלנו וכך הצלנו
אותם. הבן דוד שלי ראה אותי ברחוב לא רצה
להסתבך וחזר לבית שלו שהיה קרוב.

רציתי להוציא גם את משפחתי השניה. האחות של לנקה שקראו לה פאני. הם גרו ברחוב אחר ופחדתי שתהיה אותה בעיה ויחשבו שאנחנו גרמניים אמיתיים.

רציתי שהם ידעו מראש שאנחנו לא פאשיסטים. קניתי שקית תפוחי עץ וכתבתי על פתק "אל תפחדו אני אציל אתכם מהפשיסטים" תכננתי לשים את הפתק בתוך החבילה של תפוחי עץ שהן ידעו על כך מראש.

כשהגעתי לקרבת הבית שלהם בסביבות השעה 10 ראיתי שנתנו להם לצאת לשעה אחת לקנות מצרכים.

פגשתי אותם ומסרתי את חבילת תפוחי העץ לבת דודה שלי מונצ'י ואמרתי לה בעל פה שלא יפחדו אם יגיעו פשיסטים מתחזים ויעצרו אותם כביכול. אך הפתק שכתבתי נשאר בכיס שלי.

ד. המעצר

ביום ההולדת שלי ה 29.10 קבעתי פגישה עם אחי שייקה. מאחר והוא לא הגיע למקום שקבענו. החלטתי לעזוב את מקום הפגישה. לפתע ראיתי מישהו שהיה מהקבוצה ובירכתי אותו לשלום. לאחר שעשיתי זאת הגיע מישהו אחר וניגש אלי ושאל האם אני יכול לתת לו מסמך תעודת לידה. אחרינו בא אדם שלישי ושמע את השיחה בינינו הוא אמר לשני חכה אני אתן לך את המסמך שאתה מבקש.

אחר כך הסתבר שהראשון שברכתי אותו לבוקר טוב נתפס על ידי הפשיסטים ההונגרים והם לקחו אותו כפיתיון. כל מי שמברך אותו, זה סימן שהוא שייך לקבוצה היהודית המתחזה לנוצרים.

זה שהגיע שני וביקש ממני ניירות התחיל לברוח לרחוב הפינתי. הפשיסט רדף אחריו והביא אותו לפינה. בינתיים התאספו שם אנשים שראו שאחד רץ והשני רץ אחריו עם אקדח ביד ואני מנסה לברוח לכיוון השני. היהודי שהסתתר תפס אותי

ביד. אמרתי לו מה אתה משוגע? למה אתה תופס אותי.

הוא ענה שכל משפחתו עצורה אשתו ואחות שלו ואם הוא ייתן לי לברוח יהיו להם צרות. היו לי את הניירות הריקים עם הכותרת של הצלב האדום וחותרת שלהם שדרכם זייפנו מסמכים ואם הם היו תופסים אותי אתם זה היה רע מאד.

הפאשיסט ההונגרי שתפס אותי היה קצב במקצועו ועבד ברובע של היהודים כך שהוא ידע הרבה על היהודים. שאלתי אותו מה הוא רוצה

ממני והוא ענה לי אני רוצה להרוויח עליך כסף. אמרתי לו שאצלי לא תצליח להרוויח כסף ואין שום סיבה שאתן לך כסף.

במקרה עמד שם שוטר בחופשה שלא היה בתפקיד הוא בא ושואל מה קורה פה? נוצרה התקהלות גדולה של אנשים. הוא ביקש ממני מסמכים ונתתי לו את המסמכים של פורגש. הוא בדק אותם ואמר לזה שתפס אותי מה אתה רוצה ממנו הוא בכלל נוצרי. בגלל שהיה לשני נשק ללא רשיון הוא זימן אותנו למשטרה.

בדרך לשם הגיע במכונית קטנה המנהיג של
הפשיסטים ברובע הזה בודפשט הוא ביקש ממני
להיכנס למכונית. הפשיסט השמן אמר לו תשמור
אותו חזק כי הוא ממזר גדול הוא לקח אותי
למפקדה שהייתה בבית של כמה קומות
וכשנכנסתי לשם ראיתי הרבה יהודים שהכרתי
המתחזים לנוצרים.

תוך כדי הנסיעה במכונית הצלחתי לזרוק כמה
ניירות מזויפים. פתאום בא מישהו ושאל מי זה
פורגש רודולף. חשבתי שהוא אולי יצליח להציל

אותי אמרתי לו שזה אני. הוא אמר שמצאנו את
המסמכים הללו עם השם הזה במושב האחורני
של המכונית.

בבית המעצר הפשיסט לקח הצידה בטעות מישהו
אחר שהיה דומה לי אבל גילה מיד שזה לא אני.
הוא חיפש הלאה ומצא אותי וקשר לי את שני
הידיים בחבל. הוא התחיל להרביץ לי. אמרתי לו
מה שאתה רוצה אני מוכן להגיד רק תעזוב אותי.
הוא ענה לי שהוא יתחשבן איתי בעתיד.

למרות המכות, רציתי להתקרב אליו. ובערב
ניגשתי אליו ואמרתי לו שאנחנו 9 לתפילה וצריך
עוד אחד למנין. האם הוא מוכן לבוא להתפלל.
אתה ממזר גדול. הוא שם עלי עין וכל הזמן חשד
שאני מסוגל לברוח.

בערב לקחו אותנו לחקירה ואמרו להוציא את כל
המסמכים. פתאום הם ראו את הפתק "אל תפחדו
אני אציל אתכם מהפשיסטים".

הוא שאל אותי איזה קשר יש לך עם הפשיסטים
?

אמרתי שמצאתי את הפתק הזה ולא אני כתבתי
אותו. הוא ביקש ממני לכתוב את זה שוב כדי
לבדוק האם זה הכתב שלי. לא הצלחתי לשנות
ממש את הכתב.

"למי אתה רוצה לשקר שזה לא הכתב שלך, אני
הרי מומחה לכתב יד אתה אומר שזה לא הכתב
שלך". הוא חשב שאני מרגל אצל הפשיסטים.

ה. השחרור

אחרי שהיינו עצורים במפלגה הפשיסטית כשבוע
מסרו אותנו למשטרה בבית המעצר לשם באו
הגרמנים וביקשו למסור להם כמה אנשים
לעבודת בנמל. הגרמנים הביאו במשאית שומן
חזיר, הורדנו אותם וגלגלנו אותם בסולם
לאוניה.

רציתי להתחבר עם השוטרים והיפלנו בכוונה את
אחת החביות. החבית נפלה ונפתחה. מצאנו שם
כמה פחיות ריקות. מילאנו אותן עם השומן.

למזלי בדיוק החלה לפעול האזעקה. הוא הפסיק
לחקור אותי ולקחו את כולם למטה למקלט כי
פחדו מהפצצות של המטוסים.

התחלנו לתת את זה לשוטרים. הם החביאו את הפחיות מתחת למעיל הרוח שלהם. התחברתי עם שוטר אחד ואמרתי לו שאם הוא ייתן לי לברוח בעוד כמה שבועות יכול להיות שהוא יהיה המפקד של המשטרה. הוא צחק ואמר שהיה נותן לי ברצון לברוח אבל יש כאן את כל השוטרים שמסתכלים עלינו.

שוטר אחד שלא היה בתפקיד, הגיע לאזור והסתכל על מה שקורה. התחלתי לדבר אתו כאילו אני לא שייך לעבודת הכפייה הזו אמרתי

לו שהגרמנים לקחו את כל המזון ולא נשאר לנו כלום. התחלתי ללכת איתו תוך כדי שיחה. השוטרים ראו שאני הולך עם שוטר ולא חשבו שאני שייך בכלל לעצורים. כשהגענו מספיק רחוק ליד מבנה אחד גדול אמרתי לו לשוטר להתראות. התחלתי לברוח בשטח הנמל שלא היה בנוי והיה שם גדר עברתי את הגדר ושם עברה רכבת עירונית ועליתי על אחת וירדתי היכן שאח שלי שייקה גר.

לאחר כמה ימים הסתבר לי כי הפשיסטים עצרו את שייקה. תוך כדי חקירה הוא היה חייב למסור את הפרטים שלו. זה שתפס אותי שם לב שאנחנו מעיר אחת ושם המשפחה הוא זהה. הוא התחיל לחקור אותו איפה אני נמצא ושהוא ילך איתי החוצה לטייל ושיראה איפה אנחנו רגילים להיפגש.

אבל שייקה לא הלך אתו למקומות הנכונים והוביל אותו למקומות אחרים בכדי שלא יוכל לתפוס אותי. אחד שברח משם סיפר לי

שמרביצים לו יומם ולילה בכדי שיגלה להם היכן הם יכולים לתפוס אותי.

הרגשתי מאד קשה, ידעתי שהוא מקבל מכות בגללי שהוא לא רוצה לגלות את האמת עלי. הוא התנהג בגבורה גדולה בשביל להציל אותי.

החבר שלי לפלר היה מלא ברעיונות והציע שהוא יטלפן למפקדה של הפשיסטיים כשגריר שבדיה. הוא טלפן ואמר ששמע שקליין ישעיהו עצור אצלם. הוא ביקש שישחררו אותו כי הוא נמצא תחת חסותו של ממשלת שבדיה.

אחרי זה הלכנו והחלפנו את התעודות המזויפות
שלנו והתחלנו לחפש בעיתונות איפה אפשר
להשכיר דירות. ומצאנו דירה אחת אצל ברונית.

בסוף דצמבר והודיעו ברמקולים שהרוסים
נמצאים ליד בודפשט וחיכינו כל רגע לשחרור.
בוקר אחד יצאתי לרחוב וראיתי קבוצת חיילים
רומניים מצבא רוסיה.

זה שענה לטלפון לא רצה להסתבך עם
השגרירות. הוא אמר שתפסו אותו עם ניירות
מזוייפים. לפלר ענה להם שזה בכלל עניין פלילי
וניירות מזוייפים זה לא עניין פוליטי וימסרו אותו
למשטרה. הם האמינו שאנחנו בקשר עם
השגריר השבדי ולא חשדו בנו שאנחנו מתחזים
וכך שחררו את שייקה ומסרו אותו למשטרה.
הבאנו למשטרה מכתב שזייפנו כחסות של
השגריר השבדי והם שחררו אותו.

הבנתי שהסכנה מצבא הגרמנים חלפה. אנו היהודים שוב בני אדם חופשיים היכולים לחיות בזהותנו האמיתית ללא פחד. אז ידעתי כי תמה המלחמה.

לאחר מכן עברתי לאיטליה שם פגשתי את אחי אלכס ואשתו אווה. עליתי לישראל וכעבור מספר שנים פגשתי את אשתי מרים התחתנו בשנת 1952 והקמנו יחד את משפחתנו. בהתחלה גרנו

ביפו לאחר מכן עברנו לרמת גן ואחר כך לחולון.

נולדו לנו שלשה ילדים חנה עדינה ומשה שהתחתנו עם חנן שוסטר יעקב פייבל ואורנה קדרון. נולדו הנכדים אורלי טלי מיכל סיוון אורן גן יובל והנינה עופרי.

2002	הגירת יום נישואים 50
2003	כתיבת "זכרונות מהמלחמה"
2004	לידת הנינה עופרי
2005	מעבר עם מרים למגדלי הים התיכון
19.10.06	נפטר בבית חולים איכילוב

טיול שורשים 2005 עם רונצי וברכה קדרון

תמונת העיריה באויפשט ברחוב בו נולד

דוד קליין

29.10.22	לידה באויפשט בהונגריה למשפחה עם 5 ילדים
1944	פלישת הגרמנים להונגריה
1944	מות ההורים ו 2 האחים נילי ונפתלי
1945	בחודש יוני מצטרף למחתרת היהודים בבודפשט
1946	עובר לאיטליה ומשם לישראל
1952	נישואים עם מרים
1953	לידת חנה
1956	לידת עדינה
1959	לידת משה
1967	מעבר מרמת גן לחולון
1973	נישואים חנה עם חנן
1976	לידת הנכדה אורלי
1977	חתונה של עדינה ויעקוב
1978	לידת הנכדה טלי
1983	לידה של הנכדה סיוון
1985	לידת הנכדה מיכל
1986	הלידה של הנכד אורן
1988	יציאה לפנסיה מתנובה
1990	נישואים משה ואורנה
1992	לידת הנכד גן
1992	עבודה בתוכנית "ראשית" בגני ילדים
1995	לידת הנכדה יובל
2000	מות האח אלכס

הדברים שנאמרו בלוויה של דוד קליין
שער הגאולה בבית הקברות ירקון

אבא אהוב ויקר,

20.10.06

התאספנו כאן היום, אמא שאוהבת ודואגת לך כל כך, אנו שלשת הילדים שלך, בני המשפחה והחברים האוהבים. באנו להיפרד ממך בעת שטומנים אותך באדמה אשר ממנה באת ואליה אתה שב. בעוד כשבוע (29.10.06) היינו יכולים לחגוג את יום הולדתך ה-84. כל מי שהכיר אותך, ידע לראות את גודל הלב הטוב שלך. את הדאגה והנתינה האינסופית אשר היית לכולם. את חייך חיית בשביל אלו שהיו בסביבתך הקרובה. בשנה האחרונה סבלת מאד. אתמול בערב עזבה נשמתך הנפלאה את גופך, אך אתה נמצא עדיין כאן איתנו ובתוכנו. היינו מאד גאים לדעת את סיפורך על הצלת היהודים במלחמה העולם השנייה בהונגריה. ולקרוא את הספרון שלך בנושא זה.

אני שמח שבחודשים האחרונים יכולת להרגיש את התחלת ההצלחה במתמטיקה אחרי עבודה קשה שלי במשך השנים. אני זוכר כעת איך לפני כשנתיים יצאת לבד מהבית בשכונת בן גוריון שגרת עם אמא להביא הביתה כיכר לחם. אז ראיתי אותך מרחוק כשעמדתי במרפסת חוצה את הכביש עם לחם ביד. חשבתי אז על החיים היפים שהיו לך והייתי מאד גאה להיות הבן שלך. את התמונה הזו אשמור בליבי כל החיים. אנו שמחים שבשבוע האחרון נפרדת יפה מהנכדים ושאלת לשלומם ומעשיהם כמו למשל ששאלת את נכדתך יובל איך היא בבית הספר ומה עם החברים שלה. אתמול, בערב שנפרדנו ממך בית החולים איכילוב, חנה ועדינה ואני שאוהבים אותך כל כך, אמרת לנו שנתראה בעולם הבא. אמרת גם שהלוויה שלך תהיה היום. אנחנו מאד רוצים להיות איתך שוב אבל עד שנגיע לרגע זה נמשיך לחיות את חיינו במרץ במלא יופיים ועוצמתם להיות ראויים לבעל אב וסבא כמו שהיית בשבילנו.

עם כל הכאב והצער שלנו היום, יהיה שער הגאולה מעין סמל לגאולה פרטית וכללית.